

EL SOLER

La col·lecció "Monogràfics de geografia"

1. L'antecedent: l'*Atlas d'Andorra*

Fa deu anys, el 1991, es publicà l'*Atlas d'Andorra* ⁽¹⁾, obra valuosa en el seu moment ja que fou concebuda com un compendi dels trets geogràfics característics d'Andorra, posat a disposició de tots els escolars mitjançant el repartiment a les escoles, i del públic en general.

Com a font de consulta, l'*Atlas d'Andorra* ofereix un conjunt d'anàlisis dels diversos aspectes o disciplines de la geografia del territori andorrà. El contingut sobre geografia física es distribueix en capítols dedicats a la geologia, la geomorfologia, el clima, la hidrografia, la vegetació i els sòls, entre d'altres. Els aspectes referents al que anomenaríem geografia humana es tracten en els apartats de la població, els sectors de producció, les comunicacions i els transports, etc. Els diferents capítols consten de textos que conjuguen el rigor científic i l'objectiu de divulgació i didactisme; cartografia temàtica i de detall; gràfics i esquemes; fotografies aèries i convencionals, i imatges de satèl·lit.

L'equip autor era format per especialistes dels diversos camps de la geografia i personal tècnic del Govern d'Andorra. Com a especialistes de l'àmbit universitari hi participaren, entre altres, M.ª de Bolòs, Montserrat Jardí, Roser Majoral, Josep M. Raso i Tomàs Vidal; el coordinador de l'equip d'autors va ser Antonio Gómez, catedràtic de geografia física de la Universitat de Barcelona. La realització tècnica fou encarregada a l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC).

La inclusió d'àmplies explicacions en la majoria d'apartats de l'*Atlas d'Andorra*, així com l'existència d'un capítol dedicat a la descripció geogràfica i administrativa de cada una de les parròquies, es justifica per l'objectiu marcadament didàctic i divulgador de la realitat andorrana present en el moment de la realització, ja que les obres geogràfiques existents fins aleshores tenien un caràcter de recerca científica més que un interès pedagògic –ens referim a les obres de referència obligada per al coneixement de la geografia andorrana, com les de L. Solé Sabarís (1944), N. Llopis Lladó (1944), S. Llobet (1947), B. Adellach i R. Ganyet (1977), R. Folch (1979) i altres.

Arran de l'elaboració de l'*Atlas d'Andorra* es veié l'oportunitat i la necessitat d'ampliar i aprofundir en el contingut científic de cada una de les disciplines geogràfiques esbossades a l'atles que mostraven les característiques del territori andorrà.

2. La col·lecció: set monografies

L'any 1989, el Govern d'Andorra ⁽²⁾ encarregà a Antonio Gómez de dirigir i coordinar la realització de diverses monografies per a l'estudi aprofundit dels trets geogràfics d'Andorra. Es confià cada un dels aspectes a tractar a autors de l'àmbit universitari estudiosos de la realitat andorrana –alguns d'ells coautors de l'*Atlas d'Andorra*– i a autors andorrans especialistes en la investigació geogràfica local.

L'any 1995 veu la llum el primer volum de la col·lecció, els títols de la qual anirien apareixent durant el 1996, 1997, 1999, 2000 i 2001, any en què ha sortit el darrer títol.

Els llibres de la col·lecció aborden tant aspectes biofísics del territori com aspectes socioeconòmics i demogràfics, com podem veure a partir de la relació de títols:

Volum 1: *La terciarització de l'economia andorrana*, de M. J. Lluelles

Volum 2: *La vegetació d'Andorra*, de M. del T. de Bolòs

Volum 3: *El relleu d'Andorra. Morfologia glacial i periglacial*, d'A. Gómez

Volum 4: *Les aigües d'Andorra*, de M. Jardí

Volum 5: *El clima d'Andorra*, de J. M. Raso

Volum 6: *El medi ambient a Andorra. Aproximació al seu coneixement*, de M. Boada i J. Fernández

Volum 7: *Evolució, estructura i dinàmica demogràfica andorrana*, de Francesca Ros

La col·lecció ha estat concebuda per donar resposta, com a llibre de consulta, a l'estudi sobre Andorra en l'àmbit geogràfic i com a material de suport per als docents de nivells superiors d'ensenyament.

3. Els volums i el seu contingut

Amb aquesta exposició dels trets característics del contingut de cada un dels volums, el lector podrà tenir una idea aproximada dels camps tractats pels autors en cada una de les obres de la col·lecció.

Els aspectes biofísics del territori són tractats en els volums 2, 3, 4, 5 i 6. Cada volum, però, és un estudi aprofundit de parcel·les ben diferenciades de la geografia andorrana; els volums primer i darrer tracten temàtiques de caràcter econòmic i demogràfic.

De les obres dedicades als aspectes biofísics, per ordre cronològic d'aparició, veiem que el volum *La vegetació d'Andorra* (núm. 2, 1996) és una síntesi actualitzada de les espècies vegetals del territori andorrà, de la seva estructura i la seva dinàmica. L'autora primer tracta els condicionants físics de la vegetació del nostre territori per passar a veure, més tard, els grans tipus de vegetació potencial i el seu estat actual. El llibre inclou al final una relació, amb 831 entrades, de termes populars i científics de la flora i la vegetació d'Andorra.

El volum titulat *El relleu d'Andorra. Morfologia glacial i periglacial* (núm. 3, 1996) està dedicat a la formació i organització del relleu andorrà tenint en compte l'origen i les característiques dels terrenys geològics, les orogènies que han intervingut i les formes de relleu resultants dels diferents tipus d'erosió. L'autor fa una especial incidència en els modelats glacial i periglacial, sistemes morfogenètics que van actuar amb certa intensitat com a retocadors de les formes de relleu preexistents. La quarta part del volum està dedicada als canvis actuals en el nivell supraforestal de les muntanyes d'Andorra, a causa de factors naturals i de factors antròpics; conclou recordant la necessitat d'una política racional de gestió i d'una sensibilitat creixent de tota la societat envers la muntanya per salvaguardar aquest sistema natural.

Les aigües d'Andorra (núm. 4, 1997) és una anàlisi de les aigües superficials del nostre territori, és a dir, dels rius –tracta les característiques de les conques hidrogràfiques, els balanços hídrics i els règims anuals– i dels estanys –l'origen, la distribució i la morfologia–, entesos com a elements vertebradors del paisatge andorrà. També

mostra els aspectes que es deriven de l'aprofitament hídric a causa de la magnitud econòmica que representa: aprofitament que va des del consum domèstic, passant per la creació d'energia elèctrica, fins a l'ús de l'aigua com a recurs de lleure (la neu, el termalisme, la pesca, etc.).

A *El clima d'Andorra* (núm. 5, 1999) l'autor examina els factors que el caracteritzen –la latitud, l'altitud i la topografia, la distància respecte del mar, i l'orientació de les masses continentals–. El nucli de l'obra està dedicat a l'estudi en profunditat i rigor de la climatologia sinòptica i del comportament termopluiomètric d'Andorra, tractats amb gran riquesa informativa i cartografia temàtica. A la cinquena part s'estimen l'evaporació i el balanç hídric en alguns punts del territori andorrà a partir del requisit simple de les dades termopluiomètriques (segons el mètode de C. W: Thornthwaite, 1948).

A *El medi ambient a Andorra* (núm. 6, 2000), concebut pels dos autors sota el lema "pensar globalment, actuar localment", al principi s'exposa una síntesi d'accions i acords internacionals per afrontar els problemes mediambientals que pateix el nostre planeta. Seguidament es tracta l'evolució històrica d'Andorra en l'ús de l'entorn i es mostren els sistemes naturals del Principat, l'ús que se'n fa i les principals alteracions ambientals que se'n poden desprendre si aquest ús no és racional i sostenible. A la darrera part es justifiquen una sèrie de mesures a tenir en compte per al futur del nostre medi: la creació d'espais naturals protegits, una gestió equilibrada del paisatge, una legislació que vetlli per la qualitat ambiental i, sobretot, una educació i una conscienciació pública sobre la urgència de prendre mesures per conservar la diversitat biològica i per adoptar una ètica de vida sostenible.

Els aspectes geogràfics de caràcter humà d'Andorra s'aborden, com ja s'ha dit, en els volums primer i darrer de la col·lecció. Vegem-ne també un esbós del contingut.

A l'obra titulada *La terciarització de l'economia andorrana* (núm. 1, 1995), l'autora descriu la situació econòmica actual del país i fa una anàlisi exhaustiva de les bases d'aquesta economia: el turisme, el comerç i l'activitat financera. Sobre l'activitat econòmica provocada pel turisme, presenta la seva evolució al llarg del segle XX, les característiques més remarcables així com els aspectes econòmics i infraestructurals afectats pel creixement turístic. Pel que fa a l'activitat comercial, aporta una visió històrica del seu desenvolupament i n'apunta les particularitats. Pel que fa al sector financer en descriu la dinàmica i fa menció del desenvolupament històric (1930-1991). La darrera part del volum està dedicada a les perspectives econòmiques del país, i fa especial menció de les repercussions per a Andorra de la crisi econòmica viscuda a principis dels anys 90.

El darrer monogràfic de la col·lecció, *Evolució, estructura i dinàmica demogràfica andorrana* (núm. 7, 2001), està dedicat a l'estudi de la població des de les perspectives diacrònica i sincrònica. L'autora inicia el monogràfic fent un estudi de l'evolució històrica de la població. Amb perspectiva sincrònica tracta de manera aprofundida l'estructura i la distribució actuals de la població –per sexe, per edat, per estat civil–; la dinàmica de diversos fenòmens demogràfics com la natalitat, la nupcialitat, la fecunditat, la migració i la mortalitat, ja que tots influeixen directament en la composició i en l'evolució de la població; la

diversitat de nacionalitats és un tret singular de l'estructura demogràfica del país, per aquest motiu la composició segons l'origen és tractada a fons en un capítol específic; per completar l'estudi pròpiament demogràfic detalla la distribució territorial de la població. Acaba amb una anàlisi de la població activa per sectors de producció, segons sexe i edat i segons lloc d'origen.

En conclusió, la col·lecció "Monogràfics de geografia" és una aportació més al coneixement d'Andorra des del vessant tècnic i científic.

Marta Llop Rovira

Àrea de Formació Andorrana

Secció d'Història, Geografia i Institucions d'Andorra

⁽¹⁾ Andorra Govern. Conselleria d'Educació, Cultura i Joventut, 1991

⁽²⁾ Conselleria d'Educació i Cultura